

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

İBRAHİM ER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/33281)

Karar Tarihi: 26/1/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 5/5/2023-32181

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI İrfan FİDAN Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Ömer MENCİK
Başvurucular : 1. İbrahim ER

2. İsmail ÖZCAN

3. Mehmet Sena ARAT4. Nazif KAHRAMAN

5. Nihat KURTARAN

Başvurucular Vekili: Av. Mustafa KOCAMANBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin kararlarına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 1/10/2019 ve 19/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

- 3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
- 4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
- 5. 2019/37777 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2019/33281 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.
 - 6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.
- 7. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formlarında ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucu Nazif Kahraman Yönünden

- 9. 1975 doğumlu olan başvurucu, İstanbul'da ikamet etmektedir.
- 10. Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 26/8/2009 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında pek çok ülkede faaliyet gösteren Hizb-ut Tahrir isimli örgütün üyesi olma suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır.
- 11. (Kapatılan) Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 24/8/2010 tarihli kararıyla başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 11/6/2013 tarihli kararı ile başvurucu hakkındaki ceza hükmü onanmıştır.
- 12. Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin kapatılması sonrasında dosya Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Çelik* ([GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018) kararını gerekçe göstererek 16/8/2019 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.
- 13. Başvurucunun talebi Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/8/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu, anılan karara karşı itiraz talebinde bulunmuş; başvurucunun bu talebi Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesince 11/9/2019 tarihinde reddedilmiştir.
- 14. Başvurucu 20/9/2019 tarihinde karardan haberdar olduğunu belirtmiş, 1/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.
- 15. Bireysel başvuru sonrasında başvurucu 22/10/2019 tarihinde Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesine yeniden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Bu kez Mahkeme başvurucunun yargılanmanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar vermiştir.

16. Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi yeniden yargılama talebinin kabulü sonrasında yaptığı yargılamada 25/2/2020 tarihli kararı ile başvurucunun beraatine karar vermiştir. Söz konusu karar temyize veya istinafa başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

- 17. Başvurucular İsmail Özcan, Nihat Kurtaran, Mehmet Sena Arat ve İbrahim Er sırasıyla 1967, 1965, 1976 ve 1971 doğumlu olup Bursa'da ikamet etmektedir.
- 18. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 7/7/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucular hakkında da Hizb-ut Tahrir isimli örgütün üyesi olma suçundan cezalandırılmaları talebiyle kamu davası açılmıştır.
- 19. (Kapatılan) İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/12/2013 tarihli kararıyla başvurucuların terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına hükmedilmiştir. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 14/11/2017 tarihli kararı ile başvurucular hakkındaki ceza hükmü onanmıştır.
- 20. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin kapatılması sonrasında dosya Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir. Başvurucular, Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Çelik* kararını da gerekçe göstererek 10/10/2019 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.
- 21. Başvurucuların talebi Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/10/2019 tarihli kararıyla daha önce aynı talebin mahkemece incelendiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucular anılan karara karşı itiraz talebinde bulunmuş, bu talep ise Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesince 7/11/2019 tarihinde reddedilmiştir.
- 22. Başvurucular 16/11/2019 tarihinde karardan haberdar olduğunu belirtmiş, 19/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Anayasa Mahkemesi Yılmaz Çelik Kararı Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

- 23. Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Çelik* kararı sonrasında Hizb-ut Tahrire üye oldukları gerekçesiyle cezalandırılan birçok başvurucu, farklı yerlerdeki ilk derece mahkemelerinden yargılanmanın yenilenmesi taleplerinde bulunmuştur.
- 24. Bazı ilk derece mahkemelerinin yapılan bu başvurular sonrasında yeniden yargılama taleplerinin kabulüne karar verdiği ve kişiler hakkında yeniden bir değerlendirme yaptığı anlaşılmıştır. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/2/2021 tarihli bir kararı (2021/16 D. İş), Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/9/2020 ve 16/9/2021 tarihli iki ayrı kararı (E.2009/89, K.2010/79 sayılı iyi ayrı ek karar), Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/2/2019 tarihli bir ek kararı (E.2009/239, K.2012/300), Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/3/2019 tarihli bir kararı (2019/237 D. İş) bu kararlardan bazılarıdır.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. İlgili hukuk için bkz. *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 43-53.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 26/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

27. Başvurucular; Hizb-ut Tahrire üye oldukları gerekçesiyle cezalandırıldıklarını, anılan oluşumun şiddet yanlısı bir örgüt olmadığı için terör örgütü sayılamayacağını, Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Çelik* kararıyla söz konusu iddialarının açığa çıktığı belirtmiştir. Bu açıklama sonrasında başvurucular, Anayasa Mahkemesinin bu nitelikteki ihlal kararları sonrasında yargılamanın yenilenmesi talebiyle derece mahkemelerine başvurduklarını ancak taleplerinin gerekçesiz ve hukuka aykırı bir şekilde reddedildiğini belirtmiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Başvurucu Nazif Kahraman Yönünden

- 28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fikrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön şartlar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).
- 29. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (*Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24). Öte yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuşlanması veya açılan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuşlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (*Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül*, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52; *Mehmet Hasan Altan (3)*, B. No: 2018/2620, 9/1/2020, § 33).
- 30. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında açılan kamu davası beraat kararıyla sonuçlandığından başvurucunun adil yargılanma hakkı bağlamındaki iddiaları yönünden mağdur sıfatı bulunmamaktadır.
- 31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Başvurucular Yönünden

32. Somut olayda başvurucuların temel şikâyeti yargılamanın yenilenmesi talebinin derece mahkemelerince kabul edilmemesidir. Bu nedenle somut olayda asıl yargılamaya yönelik bir şikâyetin söz konusu olmadığı, başvurucuların iddialarının yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmemesine ilişkin olduğu sonucuna varılmış ve bu kapsamda bir inceleme yapılmıştır.

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucuların yargılamanın yenilenmesi taleplerinin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen kabul edilmemesine yönelen iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında olan gerekçeli karar hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

- 35. Anayasa Mahkemesi *H.Ç.* (B. No: 2015/6867, 18/4/2018, §§ 24-27) kararında ve diğer birçok başvuruda yargılamanın yenilenmesine karar verilmeden önceki aşamalara ilişkin yargısal süreçleri de Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında görmüş ve adil yargılanma hakkının güvencelerinin söz konusu süreçlere de uygulanacağını kabul etmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi *Nihat Akbulak* ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018) kararıyla birlikte yargılamanın yenilenmesi talepleriyle ilgili yargısal süreçlerin adil yargılanma hakkı kapsamında olduğuna ilişkin içtihadında değişikliğe gitmiştir. Anılan kararla *yargılamanın yenilenmesine* karar verilmeden önceki aşamalarda başvurucuların *suç isnadı altında* olmadığı, dolayısıyla bu aşamalarda verilen kararların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceği sonucuna varmıştır (*Nihat Akbulak*, §§ 30-39).
- 36. Öte yandan anılan kararda, Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yeniden yargılama taleplerine ilişkin iddiaların adil yargılanma hakkının kapsamında kaldığı açıkça vurgulanmıştır (*Nihat Akbulak*, § 39).
- 37. Başvurucuların yeniden yargılama talepleri Anayasa Mahkemesinin bir ihlal kararına dayanmaktadır. Bu çerçevede yapılan incelemede ise başvurucuların Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yeniden yargılama taleplerinin başvurunun esasına ilişkin bir değerlendirmeyi gerektirdiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayın koşulları altında kabul edilebilirlik incelemesinin başvurunun esasıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Muammer TOPAL bu görüşe katılmamıştır.

b. Esas Yönünden

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fikrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fikrasına göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği

iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fikrasında Anayasa Mahkemesine bu başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 49).

- 39. Anılan yetki ve görev kapsamında Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları incelemek ve karara bağlamak durumundadır. Anayasa Mahkemesi bireysel başvurulara ilişkin incelemelerinde 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca "bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine" ve "bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına" karar vermektedir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 50).
- 40. Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasında; Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağı hüküm altına alınmıştır. 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da aynı hükme yer verilmiştir. Anılan hükümlerde, Anayasa'nın 138. maddesinden farklı olarak Anayasa Mahkemesi kararlarının yargı organları yönünden de bağlayıcı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuruya ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına dair bir tereddüt bulunmamaktadır (*Şahin Alpay (2)* [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 63; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* § 110).
- 41. Anayasa Mahkemesince bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verildikten sonra bu kararın gereğinin yerine getirilmesi Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmesinin zorunlu bir sonucudur. İlgili Anayasa değişikliğinin gerekçesi dikkate alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun açılmasının amaçlarından birinin de temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları yönünden iç hukukta etkili bir başvuru yolu oluşturulması ve böylelikle AİHM'e Türkiye aleyhine yapılan başvuruların azaltılması olduğu anlaşılmıştır. Nihai ve bağlayıcı karar verilemeyen bir başvuru yolunun etkili olduğu söylenemez. Nitekim AİHM, *Hasan Uzun/Türkiye* (B. No: 10755/13, 30/4/2013) kararında Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kendisine başvuru yapılmadan önce tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olduğu sonucuna varırken Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fikrasına atıfla Anayasa Mahkemesi kararlarının bütün gerçek ve tüzel kişiler ile devlet organlarını bağlayıcı olmasını da dikkate almıştır (*Şahin Alpay* (2), § 67; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 51).
- 42. Genel olarak yargı kararlarının, özel olarak da Anayasa Mahkemesi kararlarının ilgili kamu makamlarınca yerine getirilmemesi veya icrasının geciktirilmesi bireyin yaşamı ve devletin işleyişi üzerinde gözardı edilemez derin etkiler bırakır. İlk olarak yargı kararlarının yerine getirilmemesi hâlinde bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri kullanabilmeleri mümkün olmaz (*Şahin Alpay (2)*, § 61). Hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir devlette, bireylerin hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında yerine getirilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (*Ferda Yeşiltepe* [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, § 36; *Kadri Enis Berberoğlu (3)*, § 103).
- 43. Mahkeme kararlarının yerine getirilmemesinin ikinci sonucu hukukun üstünlüğü ilkesinin zedelenmesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılması ve mahkeme kararlarının gecikmeksizin uygulanmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014). Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin kararlarının yerine getirilmemesi ise mahkemeye erişim

hakkı bağlamında, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırılığı daha da vahim hâle getirecektir. Zira bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia eden bireylerin olağan hukuk yollarını kullanarak sonuç alamadıkları bir durumda son çare olarak başvurdukları bir hak arama yoludur. Bu nitelikteki bir hak arama yolunda verilen kararların yerine getirilmemesi, bireylerin ve toplumun hukuk devletine olan inancını zedeler (*Şahin Alpay (2*), § 62) ve temel anayasal düzene zarar verir (*Kadri Enis Berberoğlu (3*), § 104).

- 44. Son olarak bir mahkemenin verdiği bağlayıcı nitelikteki bir kesin kararın daha sonra diğer mahkemeler veya kamu gücünü kullanan diğer bir devlet organı tarafından işlevsiz hâle getirilmesi, adil yargılanma hakkının sağladığı güvenceleri de ortadan kaldırır. Bu bağlamda hiç kuşkusuz Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararların icra edilmemesi adil yargılanma hakkının açık ve ağır bir şekilde ihlali anlamına gelmektedir (*Kadri Enis Berberoğlu (3)*, § 102).
- 45. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği kararların objektif ve subjektif olmak üzere iki temel işlevi bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin kararlarının objektif işlevi, genel olarak Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri düzenleyen hükümlerini yorumlamak ve bunların uygulanmasını gözetmektir. Subjektif yönü ise bireysel başvuru yoluyla önüne gelen somut olayda anılan hükümlerin ihlal edilip edilmediğini incelemek, gerektiğinde başvurucu lehine giderime hükmetmektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *K.V.* [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 52; *F.N.G.*, B. No: 2014/11928, 21/6/2017, § 37).
- 46. Anayasa Mahkemesi kararlarının genel olarak Anayasa'yı yorumlama ve uygulama şeklinde ortaya çıkan objektif işlevinin subjektif işlevine göre ön planda olduğu kabul edilmelidir. Zira bireysel başvuru yolunun temel ilkelerinden ikincillik ilkesi ile bunun yansıması olarak Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fikrasında yer verilen bireysel başvuruda bulunmadan önce başvuru yollarının tüketilmesi koşulu dikkate alındığında temel hak ve özgürlüklerin korunmasında öncelikle kamu makamları ve derece mahkemelerinin, sonrasında ise Anayasa Mahkemesinin rolü bulunmaktadır. Dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerin ilk elden kamu makamları ve derece mahkemeleri tarafından korunması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. K.V., § 53; F.N.G., § 38).
- 47. Belli bir meselede bu merciler tarafından Anayasa'ya uygun korumanın sağlanmadığının ileri sürülmesi hâlinde bireysel başvuru yapılabilir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi, o meseleye ilişkin olarak Anayasa'yı yorumlar ve bir karar verir. Bundan sonra kamu makamları ve derece mahkemelerinin aynı meseleye ilişkin incelemelerinde, Anayasa Mahkemesinin anayasanın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ve insan haklarının gerekli kıldığı hâllere ilişkin olarak verdiği kararları dikkate alması ve Anayasa hükümlerinin yorumuyla varılan sonuçları değerlendirilmesi gerekir. Aksi durum, aynı meseleye ilişkin tüm uyuşmazlıkların Anayasa Mahkemesi önüne taşınması sonucunu doğurur. Bu şekilde işleyen bir bireysel başvuru yolunun sürdürülebilmesi ise imkânsızdır. Söz konusu yolun işlerliğini devam ettirmesinde Anayasa Mahkemesinin Anayasa'yı yorumlamasının kritik önemi vardır. Bu işlevini en iyi şekilde yerine getirebilmesi ise -her bir başvuruda adaleti sağlamaktan ziyade- Anayasa Mahkemesinin daha önce Anayasa'yı yorumlamadığı meselelere odaklanmasına bağlıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. K.V., § 53; F.N.G., § 38).
- 48. Bu kapsamda son olarak belirtilmelidir ki Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine

getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa hükümleri ile bağdaşmaz. Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı bir inceleme olacaktır (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2*), § 52).

- 49. Anayasa Mahkemesi Yılmaz Çelik (aynı kararda bkz. §§ 45-62) kararında, esas olarak derece mahkemelerinin kararlarında Hizb-ut Tahririn bir terör örgütü olarak kabul edilmesine ilişkin olarak yeterli bir değerlendirme yapılmadığını ve derece mahkemelerinin bazı şablon cümlelerin tekrarı görünümünde olan kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtmediklerini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi ilave olarak derece mahkemelerinin ve Yargıtayın Hizb-ut Tahririn bir terör örgütü olup olmadığına yönelik hiç değilse bir kere değerlendirmede bulunması, gerekçelerini başvurucunun temel iddiaları ile mahkemelerin resen tespit edecekleri ve yargılamanın doğasının gerektirdiği sorulara cevap verebilecek nitelikte hazırlaması gerekirken bunu yapmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme bu gerekçeyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (benzer yöndeki değerlendirmelerin yapıldığı kararlar için bkz. Adnan İzgi, B. No: 2014/12920, 11/12/2018; Mahmut Oğuz, B. No: 2014/13516, 11/12/2018).
- 50. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34). Gerekçeli karar hakkının amacı, kurulan hükmün dayanaklarını tatminkâr bir şekilde açıklamaktır. Bu hak, tarafların hükmün sonucunu değiştirebilecek iddialarının ayrı ve açık bir biçimde karşılanmasını gerektirmektedir. Mesele ceza davası olduğunda sanığın beraat etmesi veya daha az ceza alması sonucunu ortaya çıkarabilecek iddiaların cevaplanması zaruri hâle gelmektedir (*Yılmaz Çelik*, § 42).
- 51. Somut olayda başvurucular, *Yılmaz Çelik* ve devamında verilen aynı nitelikteki bazı Anayasa Mahkemesi kararlarına dayanarak Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesine yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucuların aynı taleplerinin daha önce incelendiği gerekçesi ile başvurucuların taleplerini reddetmiştir.
- 52. Anayasa Mahkemesinin Yılmaz Çelik kararında yaptığı değerlendirmelerin benzer durumda olanlar yönünden etki doğuracağı muhakkaktır. Nitekim Yılmaz Çelik kararı sonrasında birçok mahkemenin yargılamanın yenilenmesi taleplerini kabul ederek kişiler hakkında yeniden bir değerlendirme yaptığı ve beraat kararları verdiği anlaşılmıştır (bkz. 24). Oysa somut olayda ilk derece mahkemesi herhangi bir gerekçe ortaya koymaksızın başvurucuların taleplerini Anayasa Mahkemesinin kararlarını da görmezden gelerek reddetmiştir.
- 53. Önemle belirtilmelidir ki Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Çelik* ve devamında verdiği aynı nitelikteki kararlardan sonra bugüne kadar Türk yargı sistemi içerisinde Hizb-ut Tahririn neden bir terör örgütü olarak kabul edildiğine ilişkin bir değerlendirmenin

yapılmadığı, meselenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan kriterler gözetilerek çözüme kavuşturulmadığı anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin derece mahkemelerince yerine getirilmeyerek başvurucuların cezalarının infaz edilmeye devam edilmesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin *Yılmaz Çelik* ve devamında verdiği aynı nitelikteki ihlal kararlarının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer.

- 54. Somut olayda Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi yeniden yargılama talebini başvurucuların aldıkları cezanın sonucunu değiştirebilecek iddialarına herhangi bir cevap vermeden reddetmiştir. Hizb-ut Tahririn bir terör örgütü olup olmadığına yönelik değerlendirme içermeyen her kararın adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlali sonucunu doğuracağı açıktır.
- 55. Sonuç olarak somut olayda başvurucular tarafından ileri sürülen ve yargılamanın sonucunu değiştirme ihtimali bulunan iddiaların dikkate alınmaması ve gereği gibi değerlendirilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Muammer TOPAL bu görüşe katılmamıştır.

c. Giderim Yönünden

- 56. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve her bir başvurucu yönünden ayrı ayrı 100.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.
- 57. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3), §§ 93-100).
- 58. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yapılacak yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

- A. 1. Başvurucu Nazif Kahraman yönünden gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,
- 2. Başvurucular İbrahim Er, İsmail Özcan, Mehmet Sena Arat ve Nihat Kurtaran yönünden gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN ve Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

- C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/618 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,
 - D. Başvurucuların tazminat talebinin REDDİNE,
- E. 1.458,40 TL harç ile 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 11.358,40 TL yargılama giderinin başvurucu Nazif Kahraman dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,
- F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucu Nazif Kahraman dışındaki başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,
- G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/1/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

- 1. Başvuranlar hakkında örgüt üyeliği suçundan verilen hükümler 2013 ve 2017 yıllarında onanarak kesinleşmiş, fakat bireysel başvuru yoluna başvurmamışlardır. Daha sonra AYM'nin Hizb-ut Tahrir konulu Yılmaz Çelik kararını gerekçe göstererek yeniden yargılama kararı verilmesini talep etmişler, daha önce aynı talebin mahkemece incelendiği gerekçesiyle verilen karara karşı yapılan itirazları da Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 7.11.2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Diğer başvurucunun talebi ise Adana 7. Ağır CM tarafından reddedilmiş, itirazı ise Adana 8. ACM tarafından reddedilmiştir. Anılan red kararlarının öğrenilmesinden itibaren yargılamanın yenilenmesi kararına karşı süresinde başvuru yapılmıştır.
- 2. Kabul edilebilirlik yönünden; Anayasa Mahkemesi daha önce Anayasa ve Sözleşme ortak koruma alanında olmayan hak ihlali iddialarının bireysel başvuru kararına konu olamayacağını (AYM Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26.3.2013, par. 18), bu bağlamda yargılamanın yenilenmesi talebinden önceki aşamada kişinin suç isnadı altında olmadığını, dolayısıyla "yargılamanın yenilenmesi" talebinin reddine ilişkin kararlara karşı bireysel başvuruda bulunulamayacağına karar vermiştir (AYM Nihat Akbulak, B. No: 2015/10131, 7.6.2018, par. 30-39). Mahkememizin uygulaması anılan tarihten itibaren bu yönde olmuştur. İncelenen başvuru yönünden de bu konudaki değerlendirmeden farklı bir sonuca ulaşılmasını gerektiren bir neden görülememektedir. Buna karşın çoğunluk gerekçesinin 35 ila 37. paragraflarında, Nihat Akbulak kararında mağduriyetin giderilmesine yönelik olarak ihlal kararları gereği AİHM ve AYM'nin "yeniden yargılama" kararlarının suç isnadı ve adil yargılanma hakkı kapsamında görüldüğüne atıf yapılarak kabul edilebilirlik sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte bu dosyada incelenen konu ile anılan kararda suç isnadı kapsamında görülen konular farklıdır. Anılan kararda kabul edilebilir bulunan husus bir hak ihlali kararıyla birlikte 6216 sayılı Kanunun 50. maddesi uyarınca "yeniden yargılama kararı" verilmesine karşın ilgili derece mahkemesinin bu kararın gereğini yerine getirmemesiyle ilgilidir. Halbuki incelediğimiz başvuruda başvuranlar hakkında verilmiş bir ihlal ve "yeniden yargılama kararı" bulunmamaktadır. Bu dosyada incelenen konu CMK m. 311 vd. maddelerinde düzenlenen "yargılamanın yenilenmesi (iadesi)" kurumuyla ilgilidir.
- 3. Başvurunun esası yönünden ise mahkemelerin hukuken kesinleşen kararlarının otoritesinin tanınması hukuk devletinin ve hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. Başka deyişle kesin hükmün otoritesi-dokunulmazlığı ilkesi hukuk devleti kapsamında anayasal güvence altındadır. AYM söz konusu ilkeyi kesin hükme saygı ilkesi olarak nitelemekte ve bu ilkenin uluslararası hukuk düzenine özgü ve hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul gördüğünü ifade etmektedir. Mahkeme ayrıca Anayasanın 138. maddesinde yer alan mahkeme kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğünün de kesin hükme saygı ilkesinin bir gereği olduğunu kabul etmektedir (bkz. Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26.6.2014, par. 65; Alaaddin Bayram, B. No: 2109/25857, 31.3.2022, p. 45). Ceza mahkemelerinin mahkumiyet kararlarıyla ilgili olarak kesin hükmün otoritesi yeniden yargılama yasağı boyutuyla da uluslararası sözleşmelerle de güvenceye bağlanmıştır.
- 4. 4/6/2003 tarihli ve 4868 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan 1966 tarihli Birleşmiş Milletler Medenî ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 14. maddesinin 7. fikrasında; "*Hiç kimse, bir ülkenin*

yasalarına ve ceza usulüne göre daha önce kesin olarak mahkum olmuş ya da beraat etmişse, aynı fiil için yeniden yargılanamaz ve cezalandırılamaz." ifadesiyle kesin hükme saygı ilkesini güvence altına almıştır. 6684 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan (ve Türkiye Açısından 1.8.2016 tarihinde yürürlüğe giren) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 7 No.lu Protokol'ün "Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı" başlıklı 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında ise aynı ilke ve istisnalarına yer verilmiştir. Söz konusu istisnalar ise yargılamada yapılan ve sonucu etkileyebilecek esaslı kusurların varlığının iç hukukta yargılamanın tekrarlanmasını gerektirdiğinin kabul edilmesidir. Nitekim 5271 sayılı CMK madde 311'de sanık lehine yargılamanın yenilenmesi (iade) nedenleri düzenlenmiştir. Bu maddede başvuranların dayandığı ve konuyla ilgili hüküm (e) bendinde yer alan "yeni delil veya olayların ortaya konulması" durumudur. Yeni delil veya olay, daha önce mahkemeye bildirilmemiş, mahkemece tartışılmamış olan delil ve olayları ifade etmektedir. Delil, suç isnadına konu vakanın maddi alemde gerçekleştiğine ve faille bağlantısını gösteren, yansıtan, kanıtlamaya yarayan her türlü şeydir. İçtihat değişikliğinin veya AYM kararının yeni bir delil olmadığı açıktır. Bu durumda AYM kararının yeni olay kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığının tartışılması gerekir.

- 5. Olay, yargılamanın sonucunu etkileme potansiyeli olan vaka ve olgulardır. Suç isnadına konu maddi vaka birden fazla vakalar serisinin bir parçasını oluşturabilir ya da suça konu vakanın oluşum şeklini, sebebini açıklayan diğer bir olgu bulunabilir. Yargılamada öğrenilemeyen ve sonucu etkileyebilecek yeni bir vakanın sonradan ortaya çıkması yeni olay olarak kabul edilir. Nitekim olay kavramı doktrinde; "yargılama sonucunu etkileyebilecek olgular (Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 19. B. 2020, s. 967, dpn. 71), "gerçeğin bir parçası olan vaka" (Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. B. 2006, s. 1422, dpn. 23); olay, yeni delil ortaya çıkarsın veya çıkarmasın "gerçekleşen şey"dir (Kunter, Nurullah, İçtihat Değişmesi Nedeniyle Ceza Muhakemesinin Yenilenebilmesi Sorunu, Yargıtay Dergisi, Yıl 14, S. 54, Ankara 1988, s. 49, nakleden Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. B. Ankara 2020, s. 820) biçiminde açıklanmıştır.
- 6. Bununla birlikte önümüze gelen başvuruda yerel mahkeme Yılmaz Çelik kararından hareketle yeniden yargılama talebinin kabul edilmesi istemini reddetmiştir. Yerel mahkemenin anılan kararı yeniden yargılama sebebi sayması için bu husus ilgili kanunda açıkça düzenlenmiş olmalıdır. Bu konudaki temel kanun olan CMK madde 311'de böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Diğer taraftan 6216 sayılı Kanunun 50. maddesi uyarınca hak ihlali kararı verildiğinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için AYM'nin gerekenlere hükmetme yetkisi bulunmaktadır. Nitekim AYM Yılmaz Çelik kararında bu yönde karar vermiş ve yeniden yargılama yapılmasına hükmetmiştir. Anayasanın 153. maddesi uyarınca ilgili mahkemelerin söz konusu davada yeniden yargılama yaparak ihlal nedenini ortadan kaldırmaları zorunludur. Yine hak ihlali kararlarının objektif etkisi gereği mahkemelerde görülmekte olan davalarda ihlal nedenlerinin dikkate alınması gerekir. Bununla birlikte kesin hükmün otoritesinden yararlanan ve bireysel başvuruya konu edilmemiş dava dosyaları bakımından emsal hak ihlali kararının "yargılamanın iadesi-yenilenmesi" nedeni teşkil etmesi hukuk sistemimiz bakımından mümkün değildir. Bunun yolu CMK m. 311 veya 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinde bu konuda açık bir düzenleme yapılmasıdır.
- 7. İncelenen başvuruda AYM'nin Yılmaz Çelik kararı "yeni olay" (olgu) olarak mahkemeye sunulup yargılamanın yenilenmesi talep edilmiş, ilgili mahkemeler ise bu kararın CMK madde 311/e'de belirtilen yeni olaylar ibaresi içerisine girmeyeceğine karar vermiştir.

Anayasal bir yol olan bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi uyarınca kanunların yorumlanması adli ve idari yargı silsilesi içerisindeki mahkemelerin görevi içerisindedir. Bu temel ilkenin istisnasını ise açık ve bariz takdir hatasına veya bariz keyfiliğe dayalı yorumlar oluşturmaktadır. Buna karşın mahkeme kararlarında içtihat değişikliğinin veya AYM hak ihlali kararlarının CMK madde 311 bağlamında yeni olay olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bariz hata veya keyfilikten söz edilebilmesi için kanun hükmünün açık anlamına aykırı bir yorumun ortaya konulması veya kanunun istikrarlı yorum şekline aykırı bir uygulamanın yapılmış olması gerekir. Öncelikle Kanunda bu yorumu gerektiren düzenleme bulunmamaktadır. İkinci olarak başvuranlar dosyaya AYM hak ihlali kararının yargılamanın yenilenmesi nedeni teşkil ettiğine ilişkin kanun yolu incelemesinden geçmiş istikrarlı örnek yargı kararları koyabilmiş değildir. Çoğunluk gerekçesinde bu konuda birkaç derece mahkemesince karar verildiği söz ediliyor olsa da bu durum dahi konuyla ilgili farklı yorumların olduğunu gösterir. Bu durumda bariz hata veya keyfilikten söz edilemez.

8. Mahkememiz çoğunluğunun ihlal gerekçesinin dayanağı, hak ihlali kararlarının objektif etkisi bağlamında "ihlal kararlarının yerine getirilmediğine ilişkin iddiaların incelenmesinin AYM'nin görev alanına girdiği" görüşüdür (bkz. par. 48). Soyut bir ifade olarak bu cümle ve yaklaşım doğrudur. Fakat incelenen başvuruda başvurucular hakkında AYM tarafından verilip yerine getirilmeyen bir hak ihlali kararı bulunmamaktadır. Çoğunluk gerekçesinde ayrıca bazı derece mahkemelerinin yargılamanın yenilenmesi talebini kabul etmesine karşın başvuranlar hakkındaki ret kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilmektedir (bkz. par. 52-55). Bu yaklaşım da hukuki açıdan sorunludur. Çünkü CMK hükümlerinde AYM'nin hak ihlali kararlarının emsal alınarak yargılamanın yenilenmesi (iadesi) sebebi teşkil edeceği gibi bir kural yer almamaktadır. 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinde de mahkemelere böyle bir yetki verilmemiştir. Bu durumda yasal şartları oluşmayan taleple ilgili olarak mahkemelerin AYM'nin emsal hak ihlali kararlarının neden yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturmadığını açıklamaları ve bu yönde ayrıntılı gerekçe göstermeleri beklenebilir bir husus değildir. Derece mahkemeleri yalnızca kendilerinden talep edilen CMK 311 vd. maddeleriyle ilgili yargılamanın yenilenmesi taleplerinin yasal koşullarının oluşup oluşmadığını değerlendirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla yargılamayı yenileme imkanı bulunmayan bir konuda yerel mahkemelerin söz konusu yapılanmanın suç örgütü olup olmadığına ilişkin gerekçeleri değerlendirmesi de beklenemez. Açıklanan nedenlerle gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği görüşündeyiz.

> Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye Muammer TOPAL